

Lærervejledning til

Nødvendighed er Opfindsomhedens Moder

- En Rejse gennem det Kriseramte Sydeuropa

Nødvendighed er Opfindsomhedens Moder giver et levende billede af unge spaniere, portugisere og grækere, der står midt i den økonomiske krise, som Spanien, Portugal og Grækenland stadig kæmper for at komme ud af.

Teksten kan oplagt bruges i samfundsfag- og historieundervisningen, men kan også bruges i andre fag og faglige sammenhænge. Ved at arbejde med teksten i samfundsfag får eleverne diskuteret og reflekteret over aktuelle samfundsmæssige problemstillinger. I historie får eleverne i arbejdet med teksten stillet spørgsmål til fortiden, der sætter dem i stand til at forstå den komplekse verden, de lever i. På denne måde kan materialet både fremme elevernes forståelse af Europas historie og evne til at deltage i den demokratiske debat.

Konkret kan denne tekst i **samfundsfag** bruges i sammenhæng med undervisningsforløb om EU, økonomisk teori og økonomisk krise, Finanspagten, vandrede arbejdstageres rettigheder, aktivisme og sociale bevægelser. I **historie** kan teksten bruges i sammenhæng med undervisningsforløb om Europas historie, EU's historie og det globale samfund.

Før teksten læses hjemme af eleverne kan der arbejdes med et eller flere temaer fra listen, så teksten forankres i kernestoffet. I den følgende time arbejdes der med udvalgte arbejdsspørgsmål, hvor eleverne kommer i dybden med tekstens samfundsfaglige og historiske problemstillinger.

Arbejdes der med fokus på EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder bliver der her fokuseret på vandrede arbejdstageres rettigheder, sundhedsbeskyttelse og retten til et anstændigt liv.

Forslag til temaer, der kan undervises i i første lektion:

SAMFUNDSFAG:

Krisehåndtering i EU, herunder økonomisk teori om krisehåndtering; Trojkaen (IMF, Europa-Kommissionen og ECB) kom Sydeuropa til undsætning ved at give hjælpepakker, der skulle redde landenes økonomi. Men hjalp hjælpepakkerne? Bankerne drejede ikke nøglen om, staterne gik ikke fallit, men den økonomiske krise blev social. Hundredetusinder – primært veluddannede – er rejst fra Sydeuropa på grund af arbejdsløsheden, hvilket har skabt et såkaldt *brain drain*. Ni år efter krisens udbrud halter de sydeuropæiske økonomier stadig efter resten af EU – især efter Tyskland, der er stærkere end nogensinde. Tyskland var tilhænger af sparepolitik, Frankrig ville ligesom de sydeuropæiske lande føre en mere offensiv investeringspolitik, der kunne sparke gang i økonomien. Dette var dog imod reglerne indenfor Finanspagten og Stabilitets- og Vækstpagten. Man valgte sparepolitikken som et forsøg på at løse krisen i Sydeuropa. I sammenhæng hermed kan der undervises i økonomisk teori, herunder keynesianisme sammenlignet med den anvendte sparepolitik (austerity policies).

Eurozone-samarbejdet. Et samarbejde, der ifølge mange viste sin svaghed under den økonomiske krise, især fordi man ingen finansminister har for eurozonen, og fordi der ikke var råderum for offentlige investeringer i de kriseramte økonomier. Derudover kan der undervises om Finanspagten og Vækst- og Stabilitetspagten. Links til videre læsning om Finanspagt, Stabilitets- og Vækstpagt:

<http://www.eu.dk/da/fakta-om-eu/politikker/oekonomisk-politik/finanspagt>

<http://www.eu.dk/da/fakta-om-eu/politikker/oekonomisk-politik/stabilitets-og-vaekstpagten>

Den globaliserede økonomi. Der kan undervises i den globaliserede økonomi, hvor en krise et sted har konsekvenser et andet sted. Krisen, der startede i 2008 kan bruges som case; udbrud, udvikling og konsekvenser. Hvorfor får en bristet boligboble i USA konsekvenser for Europas økonomi? Hvordan hænger det sammen?

HISTORIE:

Historiske paralleller til den aktuelle europæiske økonomiske krise, eksempelvis børskrakket på Wall Street i 1929 og den efterfølgende recession, der også ramte Europa, især Tyskland, der blandt andet på grund af arbejdsløshed og armod bidrog til opbakningen til det autoritære nationalsocialistiske parti med Hitler i spidsen. I USA fik præsident Franklin D. Roosevelt gang i økonomien blandt andet ved hjælp af New Deal i 1933. Samme år kom Hitler til magten i Tyskland. Et andet eksempel er den økonomiske krise, som det krigshærgede Europa var i efter Anden Verdenskrig, hvor Marshall-planen fra USA fik gang i den vesteuropæiske økonomi. Strategen bag Marshall-planen, den amerikanske udenrigsminister og general, George C. Marshall, fik Nobels Fredspris i 1953 for sin rolle i Europas genopbygning.

Den nyere historie i Spanien, Portugal og Grækenland med fokus på krig, politisk konflikt og styreform, herunder Den Spanske Borgerkrig 1936-39, Franco og fascismen i Spanien. Salazar og fascismen i Portugal, Nellikerevolutionen. Den græske borgerkrig 1946-49, militærjunta 1967-74. Overgangen til demokrati i alle tre lande, optagelse i EU i 1980'erne og indtræden i eurozonen i 1999.

SAMFUNDSFAG OG HISTORIE:

EU i historisk krise. EU er udfordret af EU-skepsis, Brexit, populismens fremvækst, Donald Trumps isolationisme og protektionisme, Ruslands mulige aggressioner, håndtering af flygtninge- og migrationsstrømme. Den finansielle og økonomiske krise og den arbejdsløshed, gældskrise og sociale krise, som har været konsekvensen har kun udfordret EU yderligere. Teksten kan læses i lyset af disse sammenfaldende kriser.

Skabt i samarbejde mellem Vores Europa og Europa-bevægelsen.

Arbejdsspørgsmål til Nødvendighed er Opfindsomhedens Moder

– en rejse gennem det kriseramte Sydeuropa

SAMFUNDSFAG OG HISTORIE:

1. Umiddelbare tanker og egne erfaringer

1a: Hvad tænker du umiddelbart om de oplevelser, der er beskrevet i teksten?

1b: Har du selv rejst i Sydeuropa? Sammenlign dine oplevelser med dem, der er beskrevet i teksten.

Ian ingeniør, men arbejder på grund af krisen som dørsælger.

HISTORIE:

2. Historiske paralleller

2a: I 1930'erne var Tyskland hårdt ramt af en recession, der slog ud i stor arbejdsløshed og fattigdom – primært på grund af den krigsskadeerstatning, som Tyskland blev pålagt at betale efter nederlaget i Første Verdenskrig. Kan man forestille sig, at den dårlige økonomi og den desperate situation i Sydeuropa vil fremkalde og forstærke ekstreme politiske bevægelser, borgerværn og populisme?

2b: I 2012 havde Grækenland og Spanien større arbejdsløshed end USA havde under *Den Store Depression* i 1930'erne. Undersøg, hvad præsident Franklin D. Roosevelt gjorde for at sætte gang i den amerikanske økonomi i 1930'erne.

SAMFUNDSFAG:

3: Zaf's kritik af reaktionen på krisen i Grækenland.

3a: Genlæs Zaf's citater i teksten. Hvad ville Zaf fra Athen ønske, at man havde gjort ved den græske økonomiske krise?

3b: I teksten og fra mange sider i Grækenland kritiseres EU med Tyskland i spidsen for at tvinge de sydeuropæiske lande til at spare så meget, at deres økonomi går i stå. Hvad er Tysklands rationaler bag sparepolitikken?

Zaf og Elena diskuterer Grækenland og EU's relation efter den økonomiske krise.

4: Vandrende arbejdstagere.

Som nævnt flere steder i teksten, benytter mange unge sydeuropæere sig af retten til fri bevægelighed. I EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder sikres retten til varer og arbejdstageres frie bevægelighed. I artikel 15 stk. 2 står der:

"Enhver unionsborger har frihed til at søge beskæftigelse, arbejde og etablere sig og levere tjenesteydelser i alle medlemsstaterne."

4a: Hvilke fordele og ulemper er der ved, at de sydeuropæiske unge har ret til at søge arbejde og etablere sig i andre EU-lande?

Michel er arkitekt og vil forlade Lissabon for at finde arbejde i London.

5: Sundhedsbeskyttelse i Grækenland.

I EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder står der i Artikel 35 om Sundhedsbeskyttelse: *"Enhver har ret til at få adgang til forebyggende sundhedsydelse og til at modtage lægehjælp på de betingelser, der er fastsat ved medlemsstaternes lovgivning og praksis. Der skal sikres et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Unionens politikker og aktiviteter."*

I Athen besøgte Vores Europa Helliniko, der er et hospital drevet af frivillige, hvor folk uden sundhedsforsikring eller adgang til lægehjælp kan få behandling. På hospitalet interviewede Vores Europa pressechefen, Christos Sideris. Se videoen om det frivilligt drevne hospital, Helliniko her:

<https://vimeo.com/231395505>

5a: Hvad mener Christos Sideris i filmen om EU's sparepolitik?

5b: Sikrer EU et højt sundhedsbeskyttelsesniveau i Grækenland? Ja/nej – begrund dit svar.

5c: Synes I, det er godt, at Christos Sideris og de andre aktivister har skabt Helliniko Sundhedsklinik? Er der noget problematisk ved det?

6: Den menneskelige værdighed.

I EU's Charter om Grundlæggende Rettigheders kapitel 1, der handler om *værdighed* står der:

"Den menneskelige værdighed er ukrænkelig. Den skal respekteres og beskyttes." Der står også: *"Enhver har ret til sin fysiske og mentale integritet."*

I hele Sydeuropa har titusindvis oplevet at blive smidt ud af deres hjem. Uden arbejde har de pludselig ikke kunnet betale deres regninger og husleje. Velfungerende familier er blevet fattige. Nogle har måttet flytte hjem til bedsteforældrene, andre er blevet hjemløse. Mange sydeuropæere har oplevet dette som nedværdigende, pinligt og uværdigt.

6a: Diskutér: Hvad består den menneskelige værdighed af?

6b: Bliver denne værdighed krænket af staten, når borgerne i samfundet ikke har mulighed for at forsørge sig selv og deres familie?

7. Flytte hjemmefra.

I Danmark flytter unge hjemmefra, når de er 20 år gamle – i gennemsnit. I Sydeuropa ligger gennemsnittet på 28 år.

7a: Hvad gør det ved unge menneskers identitetsdannelse, at man kan flytte hjemmefra som 20-årig sammenlignet med at flytte hjemmefra som 28-årig?

7b: Hvad ville du selv synes om at bo hjemme til du bliver 28?

Skabt i samarbejde mellem Vores Europa og Europa-bevægelsen.

STØTTET AF
EUROPA
nævnet